

Archeologisch vooronderzoek Kasterlee 'Rulloop'

Maarten Bracke
AS-rapportage 2010-20
Versie 0.1 - 2010-09-07

Opdrachtgever:
Geelse Bouwmaatschappij cvba.
Kameinestraat 3
2440 Geel

Opgraving ☐	Prospectie ☒	
Vergunningsnummer:	2010/228	2010/228 (2)
Datum aanvraag:	5 juli 2010	5 juli 2010
Naam aanvrager:	Maarten Bracke	Maarten Bracke
Naam site:	Kasterlee 'Rulloop'	

© 2010

Archaeological Solutions bvba, Lange Nieuwstraat 42, 2800 Mechelen

Foto's: Archaeological Solutions (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: Archaeological Solutions (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Voor inhoud en strekking van ondertekende artikels zijn de auteurs zelf verantwoordelijk.

Inhoudstafel

1	Inleiding	4
1.1	Basisgegevens	4
1.2	Reden van het onderzoek	5
1.3	Doel van het onderzoek	6
1.4	Samenvatting van het rapport	6
1.5	Dankwoord	6
2	Fysisch-geografische en historische context	7
2.1	Geografische en historische situering	7
2.1.1	Landschappelijke, historische en archeologische situering	7
2.2	Bodemkundige situering	8
3	Onderzoeksmethode	12
4	Onderzoeksresultaten	13
4.1	Sporen	14
5	Besluit	17
6	Lijsten	17
6.1	Literatuurlijst	17
6.2	Lijst van Afbeeldingen	18
7	Bijlagen	20
	Colofon	

1 Inleiding

1.1 Basisgegevens

Project Naam	Kasterlee - Rulloop
Soort onderzoek	Prospectie met ingreep in de bodem
Projectcode	10-AS-20
Gemeentecode	2460
Opgravingsvergunning	2010/228: Archeologische opgraving t.a.v. Maarten Bracke 2010/228(2) archeologische controle met een metaaldetector t.a.v. Maarten Bracke
Betrokken partijen	
Opdrachtgever	Geelse Bouwmaatschappij cvba Kameinestraat 3 2440 Geel
Uitvoerder	Projectbureau Archaeological Solutions bvba Maarten Bracke Paardenstraatje 3 2800 Mechelen
Bevoegd gezag	Vlaamse Overheid, Ruimte en Erfgoed, afdeling Antwerpen Mevr. Alde Verhaert en Mevr. Annick Arts Archeologische Dienst Antwerpse Kempen Mr. Stephan Delaruelle en Mr. Jef Van Doninck
Geolocatie	
Provincie	Antwerpen
Gemeente	Kasterlee
Plaats	Pastorijstraat/Kapelstraat/Kerkenheide
Toponiem	Rulloop
Onderzoeksgebied	
Toponiem	Rulloop
Ligging	Pastorijstraat/Kapelstraat/Kerkenheide
Grootte	Ca. 0,89 Ha
Kadastrale gegevens	Afd. 1, sectie F, Percelen 326, 327, 328 A, 328 B, 328 C, 328 D en 329 S
Hoogte maaiveld	Ca 19-20 m TAW ¹
Resultaten	
Periode	onbepaald
Complextype	Buitengebied
Beheer en plaats documentatie	Projectbureau Archaeological Solutions bvba Paardenstraatje 3 2800 Mechelen met digitale en analoge kopieën aan de opdrachtgever, Ruimte en Erfgoed en de Centrale Archeologische Inventaris.
Beheer en plaats vondsten	Geelse Bouwmaatschappij cvba. Kameinestraat 3 2440 Geel

¹ Ten opzichte van het Oostends Peil.

1.2 Reden van het onderzoek

Op het terrein gelegen tussen de Pastorijstraat, Kapelstraat en Kerkenheide te Kasterlee zal door de Geelse Bouwmaatschappij een academie voor muziek en woord en een buitenschoolse kinderopvang gebouwd worden. Ook zal door de Geelse Bouwmaatschappij en het Kleine Landeigendom een sociale verkaveling met wegenis gerealiseerd worden. In dat kader zal ook de Rulloop verlegd worden. In het kader van deze geplande ontwikkelingen werd een proefsleuvenonderzoek, zijnde een prospectie met ingreep in de bodem, geadviseerd door Ruimte & Erfgoed. Het onderzoek werd uitgevoerd door Archaeological Solutions bvba, onder de leiding van projectarcheoloog dhr. Maarten Bracke. Het veldwerk vond plaats van 27 t.e.m. 29 juli 2010 met een daaropvolgende rapportage van 30 juli t.e.m. 2 augustus. Het plangebied met een grootte van ca. 0,89 hectare is gelegen op de percelen die kadastraal gekend zijn als : Kasterlee 1de afdeling, Sectie F, percelen 326, 327, 328 a, 328 B, 328 C, 328 D en 329 S.

Afb. 1: Luchtfoto met aanduiding van het plangebied ten noorden van de Pastorijstraat (bron: Geo-Vlaanderen)

De te onderzoeken zone werd nooit archeologisch onderzocht en bijgevolg is zijn archeologische potentie alsnog onbekend. Het hier voorgestelde vooronderzoek was dan ook een aangewezen mogelijkheid om het projectgebied archeologisch te evalueren, teneinde het ongekende archeologisch erfgoed te detecteren, af te lijnen en te registreren. In de directe omgeving van het gebied werden reeds in het verleden archeologische sporen aangetroffen. Ten zuidoosten van het terrein werd bij de bouw van de bibliotheek een vroegmiddeleeuwse waterput (Wouters, 1995/6) aangetroffen in 1992 (CAI 101894). Deze bevond zich op de plaats waar een liftkoker werd geïnstalleerd. Ook ten noordwesten van het terrein werd reeds een archeologisch onderzoek uitgevoerd door de Provincie Antwerpen. Hier werd vermoedelijk een kringgreppel uit de Metaaltijden aangetroffen.

De gronden waren eigendom van de Geelse Bouwmaatschappij waardoor het betredingsrecht van de vermelde percelen voor het vooronderzoek geen enkel probleem vormden.

1.3 Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoeksproject was om het plangebied, hetgeen aan een intensief grondverzet zal worden onderworpen, in eerste instantie archeologisch te evalueren m.a.w. door archeologische sites te detecteren, af te lijnen en ze samen met eventuele vondsten te registreren, teneinde de noodzaak voor- en concrete aanbevelingen m.b.t. eventueel archeologisch vervolgonderzoek te kunnen formuleren. Dit laatste in samenspraak met Ruimte en Erfgoed.

Volgende onderzoeksvragen werden vooropgesteld en indien mogelijk beantwoord. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Zijn de sporen van een natuurlijke of antropogene aard? Wat is de bewaringstoestand van de sporen en de eventuele bioturbatiegraad? Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en clusters? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes? Welke aspecten verdienen een bijzondere aandacht bij eventueel vervolgonderzoek?

1.4 Samenvatting van het rapport

Het onderzoek werd uitgevoerd in Kasterlee aan de Rulloop, gelegen tussen de Pastorijstraat (zuiden), Kapelstraat (oosten) en Kerkenheide (westen) (cfr. Afb 1). Op het terrein wordt een academie voor woord en muziek en een buitenschoolse kinderopvang gebouwd samen met een sociale verkaveling met bijbehorende wegenis in opdracht van de Geelse Bouwmaatschappij en het Klein Landeigendom. Ook zal de Rulloop verlegd worden. De aanleg van de wegenis en de bouw van de academie, kinderopvang en woonhuizen hebben een nefaste impact voor het mogelijk aanwezige archeologische erfgoed.

In totaal werden 10 sleuven aangelegd op het terrein. Het merendeel werd aangelegd volgens een NZ-oriëntatie dwars op de Rulloop beek (sleuven 1, 2, 5, 6, 7 en 8). Waar het terrein deze oriëntatie niet toeliet werden NO-ZW - georiënteerde sleuven aangelegd (sleuven 3, 4, 9 en 10). In het westelijke deel stonden ook enkele bomen die niet mochten verwijderd worden, aangegeven met een rood lint. Hierdoor viel een zone van ca. 2000 m² weg waar slechts een kleine sleufje (sleuf 5) kon aangelegd worden.

Het onderzoek leverde 10 sporen op, waarvan het grootste deel een natuurlijk karakter heeft (boomvallen, boomwortels, ...). Enkele sporen zijn mogelijk van een antropogene aard maar kunnen door het ontbreken aan vondstmateriaal niet toegeschreven worden aan een bepaalde periode. Het betreft bovendien ook geïsoleerde sporen. Landschappelijk is het terrein lager gelegen dan de huidige Pastorij en bibliotheek waar een vroegmiddeleeuwse waterput werd aangetroffen. Vermoedelijk bevinden de archeologische sporen zich dan ook hier in het hoger en droger gelegen deel. Dit verklaart de beperkte aanwezigheid van archeologische sporen binnen het onderzochte gebied. Andere archeologische sporen werden niet aangetroffen, waardoor een verder vervolgonderzoek niet noodzakelijk lijkt.

1.5 Dankwoord

Graag wensen wij de Geelse Bouwmaatschappij cvba. te bedanken voor het vertrouwen dat zij als opdrachtgever in het projectbureau Archaeological Solutions bvba stellen, tevens voor de vlotte communicatie en samenwerking.

Verder gaat onze dank uit naar Mr. Bruno Van Dessel van ADMoments, onder wiens leiding de altimetrische en planimetrische opmetingen werden verricht en die ook een

zeer gewaardeerde bijdrage leverde bij de productie van de gegeorefereerde overzichtsplannen. Daarenboven wensen we de firma Braspenning te bedanken voor het aanleggen van het graafvlak.

We wensen ook Mevr. Alde Verhaert en Mevr. Annick Arts van Ruimte & Erfgoed te bedanken voor de begeleiding en advisering. Ook Mr. Stephan Delaruelle en Mr. Jef Van Doninck, archeologen van de Archeologische dienst Antwerpse Kempen, danken we voor de bijkomende advisering en begeleiding.

2 Fysisch-geografische en historische context

2.1 Geografische en historische situering

2.1.1 Landschappelijke, historische en archeologische situering

Kasterlee is gelegen in de provincie Antwerpen, meer bepaald in de Antwerpse Kempen. Kasterlee situeert zich centraal tussen de gemeentes Geel, Herentals en Turnhout met een totale oppervlakte van 71,52 km² (cfr. Afb. 2). Landschappelijk wordt Kasterlee opgedeeld in drie natuurlijke structuren. In het noorden vormen de valleien van de Aa, de Rode Loop en de Kaliebeek een natuurlijke grens met de omliggende gemeenten. In het uiterste zuiden domineert de vallei van de Kleine Nete het landschap. Precies daartussen bevindt zich de Kempense Heuvelrug. Dit is een langgerekte duinenrug die ongeveer heel de Antwerpse Noorderkempen doorkruist². Het onderzoeksgebied zelf bestaat centraal uit een bos³ met ten noorden, oosten en westen ervan weiland en moestuinen. Ten noorden en noordoosten van het terrein loopt de Rulloop, een smal diep ingesneden beekje.

Afb. 2: Locatie Kasterlee, gelegen in de Provincie Antwerpen (bron: wikipedia)

² <http://nl.wikipedia.org/wiki/Kasterlee>

³ Het bos werd vlak voor het archeologische vooronderzoek gerooid.

Kasterlee wordt voor de eerste maal vermeld in 1144 als Casterla en behoorde toen tot het bisdom Kamerrijk. Nadien wordt het nogmaals vermeld in 1181 als Casterle en 1186 als Casterlo. Lo zou mogelijk teruggaan op het Germaanse woord Lauha, wat 'bosje op zandgrond' betekent. Lo-namen lijken gevormd te zijn in een latere fase van de vroege middeleeuwen en wijzen niet noodzakelijk op een nederzetting.

De Sint-Willibrorduskerk centraal in Kasterlee is in oorsprong een 16de-eeuwse kerk opgebouwd in Kempense baksteen. In 1531 werd de kerk uitgebreid met toevoeging van een klokkentoren. In 1735 heerste er een hevige brand in Kasterlee waardoor de kerk in vlammen opging. In 1849 werd de kerk opnieuw herbouwd in de neogotische stijl. Vermoedelijk gaat de kerk reeds vroeger terug in de tijd minstens tot de eerste helft van de 12de eeuw. Ten zuiden van het onderzoeksgebied, op een honderdtal meter van de kerk, bevindt zich nog de oude pastorie, gelegen aan de Pastoriestraat.

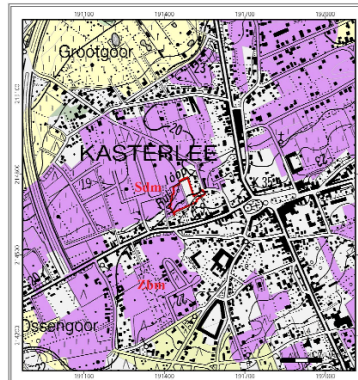
Eerdere archeologische onderzoeken hebben uitgewezen dat Kasterlee een rijk archeologisch verleden heeft. Bij de bouw van de huidige bibliotheek (Pastoriestraat 10, perceel 357 E) werd in 1992 een vroegmiddeleeuwse boomstamwaterput aangetroffen (CAI nr. 101894). De waterput werd aangesneden bij het plaatsen van een liftkoker. Bij het aantreffen van de waterput werd het Instituut voor Archeologisch Patrimonium (I.A.P.) gecontacteerd. Hierdoor kon een kort kleinschalig archeologisch onderzoek plaatsvinden. Van de inhoud van de waterput werden laagsgewijs bulkstalen genomen die verder konden gebruikt en onderzocht (planten- en dierenresten) worden. Ook een bijkomende C14-datering werd uitgevoerd die de waterput dateerde tussen cal. AD 660-781. De boomstamwaterput behoorde toe aan het type Wijnegem I. De vulling bevatte fragmenten van minstens twee maalstenen uit asgrijze basaltlava (tefriet) afkomstig uit het Eiffelgebergte. Één ervan kon gereconstrueerd worden en bleek een doormeter van 45 cm te hebben met een dikte tussen de 3 en 3,6 cm. Het ecologische onderzoek, op basis van het plantenmateriaal en de keverresten, gaf een mooi beeld van het lokale milieu. Beide groepen gaven indicaties voor de vroegere aanwezigheid van akkerbouw, droge graslanden en heidevegetatie, gecombineerd met wat bomen en mosbedekkingen. De akkers werden met zekerheid bebouwd met rogge als wintergraan, mogelijk met haver of zelfs gerst als zomergraan (Wouters, Werner 1995/96). Een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd door de Provincie Antwerpen op een woonverkaveling ten noorden van Rulloop resulteerde in de vondst van een mogelijke kringgreppel uit de Metaaltijden. Meer informatie over het desbetreffende onderzoek is nog niet beschikbaar.

2.2 Bodemkundige situering

De site is gelegen op het lager gelegen deel, vlak ten zuiden van de Rulloop beek. De omgeving wordt gekenmerkt door een matig natte lemige zandbodem (Sdm) en ten zuiden van de Pastoriestraat door een droge zandbodem (Zbm) telkens met een dikke antropogene humus A-horizont en kunnen dus beschouwd worden als oude bouwlanden (cfr. Afb 3).

Het onderzoeksgebied bevindt zich op een hoogte van 19 - 20 m +TAW. Ten zuiden van het terrein stijgt de omgeving naar 22 m +TAW. Dit fenomeen is duidelijk op te merken in het huidige landschap. Het onderzoeksgebied zelf is reeds 1 tot 1,5 m lager gelegen dan de huidige Pastorie en bibliotheek. Tijdens de wintermaanden is het terrein volgens de voormalige eigenaar zelfs moeilijk toegankelijk door het natte karakter van de bodem. De Rulloop beek, die vlak ten zuiden loopt en tevens de afbakening van het terrein vormt, is een diep ingesneden waterafvoerende beek. Dergelijke milieus zijn dikwijls minder interessant om zich te vestigen in het verleden en werden vermoedelijk enkel in cultuur in gebracht.

De bodemkundige opbouw van het terrein wordt aangegeven met een Sdm-bodem. Dit is een matig natte lemige zandbodem met een dikke antropogene humus A-horizont. Het terrein kan opgedeeld worden in twee zones. Enerzijds bestaat de bodemopbouw in de omgeving van de Rulloop uit een humusijzerpodzolbodem met duidelijk horizontale inspoelingslaagjes. De horizontale lensjes zijn een gevolg van afspoelend mineraalrijk grondwater (kwel) van het hoger gelegen zuiden richting de Rulloop. Dergelijke podzolbodems komen dikwijls voor in bosrijke gebieden (Zone 1, Afb 4). Anderzijds wordt het merendeel van het onderzochte gebied gekenmerkt door een tweeledige opbouw waarbij de moederbodem afgedekt wordt door een plaggendeck van 60 tot 75 cm dik (Zone 2, Afb 4).

Afb. 3: Aanduiding van het plangebied met de aanwezige bodemtypes (bron: AdAK).

Afb. 4: Aanduiding van het plangebied (rood), Rulloop beek (blauw) en de twee voorkomende bodemtypes/zones.

Verspreid over het terrein werden 8 bodemprofielen geplaatst om een duidelijk beeld te verkrijgen van de bodemopbouw. Profiel 1 en 2 werden in sleuf 1 geplaatst, profiel 3 in sleuf 3, profiel 4 in sleuf 5, profiel 5 en 6 in sleuf 7 en profiel 7 en 8 in sleuf 9.

In zone 1 (cfr. Afb. 4), profielen 1, 2 en 6, wordt de bodem gekenmerkt door een humusijzerpodzolbodem. Bovenaan bestaat de bodem uit een donkergrijsbruine A(p)1-horizont met baksteenbrokken en houtskoolspikkels met een dikte van 40 tot 60 cm. Hieronder bevindt zich een tweede donkerbruine ploeglaag (A(p)2-horizont) met een

dikte van ca. 20 cm. Deze laag bevat ook baksteenbrokjes en houtskoolspikkels. Onder de tweede ploeglaag zit de A(h)-horizont. Deze laag vormt de oorspronkelijke humeuze bovengrond en heeft een donkergrijszwarte kleur met een dikte van 15 tot 20 cm. Hieronder bevindt zich de B-horizont (aanrijkingshorizont) met een donkerbruin tot donkerbruinrode kleur met mangaanspikkels met vlak daaronder de een lichter bruine overgangszone tussen de B- en C-horizont. Beide lagen samen hebben een dikte van ongeveer 40 cm. Onderaan bevindt zich de C-horizont of moederbodem met een gelige kleur bestaande uit lemig zand. De moederbodem werd matig gebioturbeerd. Wel vertoont de C-horizont en de overgangszone tussen de B- en C-horizont duidelijke horizontale inspoelingslaagjes ten gevolge van waterwerking; afspoelend grondwater in de richting van de Rulloop beek (cfr. Afb. 5, profiel).

Afb. 5: Zicht op de bodemopbouw in zone 1 (Profiel 1 sleuf 1).

Zone 2 (cfr. Afb. 4), profielen 3, 4, 5, 7 en 8, wordt gekenmerkt door een tweeledige bodemopbouw, A-C profiel. Bovenaan bestaat de bodem uit een plaggendeck van 60 tot 75 cm dik met een donkerbruine kleur met baksteenbrokjes en houtskoolspikkels. Onder deze laag bevindt zich in de meeste gevallen een 10 cm dik bioturbatielaagje. In de uiterste oostelijke hoek van het terrein (sleuf 9, profiel 8) bevond zich nog een tweede ploeglaag (A(p)2-horizont). Daaronder bevindt zich de C-horizont of moederbodem met een gelige kleur bestaande uit lemig zand. De moederbodem werd matig gebioturbeerd (cfr. Afb. 6). In zone 2 werden geen inspoelingslaagjes aangetroffen, deze bevonden zich enkel in de directe omgeving van de Rulloop beek in zone 1.

Afb. 6: Zicht op de bodemopbouw in zone 2 (Profiel 4 sleuf 5).

3 Onderzoeksmethode

Om het gebied te evalueren adviseerde Ruimte en Erfgoed dat minimum 12% van het plangebied diende te worden onderzocht op de aanwezigheid van (al dan niet) intacte archeologische waarden (ca. 1068 m²). Voorafgaand aan de prospectie met ingreep in de bodem werd het terrein onderzocht op metalen vondsten d.m.v. een metaaldetector. Vondsten werden op plan gezet met vondstnummer en de code Md, voorzien van een label en volgens de regels van de kunst ingepakt en geconserveerd. Tijdens het onderzoek dienden de sleuven eveneens onderzocht te worden op de aanwezigheid van metalen voorwerpen. Metalen vondsten werden enkel verzameld als ze zich aan het oppervlak van een spoor bevonden of in een spoor dat gecoupeerd werd. Indien dit niet het geval was, werden ze aangeduid op het grondplan en de sporenlijst.

Het aanleggen van de proefsleuf gebeurde machinaal tot op het (hoogste) niveau waar op de archeologische sporen zich aftekenen onder toezicht van de leidinggevende archeoloog.

De afgraving gebeurde door een kraan van minstens 21 ton op rupsbanden met tandenloze graafbak, waarvan de bakbreedte 1,8 m bedroeg.

De sleuf werd -indien de aanwezigheid van sporen daartoe aanleiding gaf- aangevuld met 'kijkvensters' (min. 5 x 5 m en max. 13 x 13 m), op het terrein zelf te bepalen door de vergunninghoudende archeoloog en indien mogelijk in overleg met de erfgoedconsulent van Ruimte en Erfgoed in functie van een betere inschatting van de sporendichtheid.

De methode van de continue sleuven werd gehanteerd. Dit houdt in dat lange parallelle sleuven, indien mogelijk, werden aangelegd met een maximale tussenafstand van 15 m, waarbij de minimale breedte van elke sleuf één kraanbak breed is (1,8 m). Per sleuf diende een profielput aangelegd te worden zodanig dat er minstens 30 cm van de moederbodem zichtbaar is.

Tijdens de werkzaamheden werd erop toegezien dat de kraan niet over het vrijgelegde archeologische niveau reed, om zo het verstoren van eventuele archeologische sporen te voorkomen.

Alle aangetroffen sporen werden opgeschoond, qua aard, samenstelling en kleur beschreven en ingemeten met een total station (X-, Y- en Z-coördinaten; de hoogte t.o.v. het Oostends Peil: TAW). Alle relevante sporen werden hierbij gefotografeerd, gebeurlijke vondsten in het vlak werden geregistreerd en gekoppeld aan grondsporen. Een selectie van de aanwezig sporen diende gecoupeerd te worden om tot een goede algemene interpretatie te komen. Hiervoor werd overleg gepleegd met de erfgoedconsulent van Ruimte en Erfgoed of in samenspraak met de archeologen van AdAK. Van eventueel gecoupeerde sporen diende een foto (voorzien van spoornummer, sleufnummer, noordpijl en schaalat), een manuele tekening met inkleuring op schaal 1/20 en een profielbeschrijving gemaakt te worden. Vondsten uit de coupes werden stratigrafisch ingezameld.

De exacte ligging van de proefsleuven, sporen en wandprofielen werden door landmeter Bruno Van Dessel van ADMoments opgemeten.

Met het oog op het geven van een deskundig advies, behoorde het nemen van een foto van ieder opgeschoond wandprofiel, waarbij voor een accurate beschrijving van ieder profiel werd gezorgd. In totaal werden 8 wandprofielen gedurende het vooronderzoek

gefotografeerd en bodemkundig beschreven. Op deze manier kon een uitspraak worden gedaan inzake de bodemopbouw en de -al dan niet vastgestelde- verstoringgraad van het plangebied. Hierbij werd tevens voor een optimale spreiding van de geïnventariseerde wandprofielen gezorgd, en voor een stratigrafische benadering van de aangetroffen sporen. Tevens werd de exacte positie van deze wandprofielen gegeorefereerd ingemeten.

Uiteindelijk werden 10 proefsleuven, met een gemiddelde breedte van 2,2 m, op het volledige terrein aangelegd. De inplanting van de sleuven gebeurde afhankelijk van de terreinomstandigheden. De proefsleuven 1, 2, 5, 6, 7 en 8 hebben een quasi NZ-oriëntatie; de sleuven 3, 4, 8 en 9 hebben een NO-ZW - oriëntatie. In de omgeving van proefsleuf 5 bevonden zich nog een aantal bomen die behouden moesten worden. Daarom kon in deze zone van ongeveer 2000 m² slechts één sleuf aangelegd worden (sleuf 5).

Lengte van de proefsleuven

Proefsleuf 1: 19,80 m
Proefsleuf 2: 30,12 m
Proefsleuf 3: 21,90 m
Proefsleuf 4: 20,27 m
Proefsleuf 5: 14,62 m
Proefsleuf 6: 82,51 m
Proefsleuf 7: 87,78 m
Proefsleuf 8: 39,75 m
Proefsleuf 9: 34,63 m
Proefsleuf 10: 29,73 m

De totale onderzochte oppervlakte van de sleuven bedraagt 838,44 m² (381,11 m x 2,2 m). De zone van 2000 m² waar slechts één sleufje kon aangelegd worden, zorgde ervoor dat slechts een 6900 m² beschikbaar was die onderzocht kon worden. In totaal werd dus 12,15 % onderzocht met behulp van proefsleuven.

4 Onderzoeksresultaten

In de directe omgeving van het onderzoeksgebied werd reeds eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd. In 1992 werd bij de bouw van de bibliotheek ten zuiden van het terrein een vroegmiddeleeuwse waterput aangetroffen. Ook tijdens een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd ten noorden van de Rulloop beek werden archeologische sporen aangetroffen. Het zou hier meer bepaald gaan om een kringgreppel uit de Metaaltijden. Het onderzoek was dus een uitgelezen kans om enerzijds vroegmiddeleeuwse sporen aan te treffen in het zuidelijk deel en anderzijds prehistorische sporen in de omgeving van de Rulloop. Op het terrein werden in totaal 10 proefsleuven aangelegd. Voor het onderzoek werd het maaiveldniveau van terrein onderzocht (ca. 10 %) met behulp van een metaaldetector. Dit onderzoek leverde geen noemenswaardige resultaten op. Ook tijdens het onderzoek werden de sleuven afgezocht met een detector. Ook dit leverde geen vondsten op.

4.1 Sporen

In totaal werden 10 sporen aangetroffen tijdens het onderzoek, overwegend natuurlijke sporen.

S001 bevindt zich in sleuf 1 en betreft een restant van de donkerbruine B-horizont. Spoor 3 bevindt zich in sleuf 4. In het vlak tekent het spoor zich af met een grijzige kleur met witte uitlogingsvlekken. Het spoor heeft een amorfe vorm met een diameter van ongeveer 60 op 45 cm. Dit spoor werd eveneens gecoupeerd om een betere interpretatie te bekomen. In coupe is duidelijk te zien dat het spoor van natuurlijke oorsprong is. Het betreft een uitgeloozd spoor van een mogelijke boomval/wortel. Ook spoor 4 is van een natuurlijke aard (boomval). Het spoor heeft een diameter van 75 op 75 cm met een lichtbruingrijze kleur met rondom witte uitlogingsvlekken. De lichtbruingrijzere kern is mogelijk afkomstig van de vergane boomwortels.

S005 (sleuf 7) is mogelijk een paalspoor. In het vlak is duidelijk een grijze kern met houtskoolspikkels te zien met een diameter van 15 cm. Rondom de kern bevindt zich een bruinkleurige insteek (diameter 35 cm) eveneens met sporen van waterwerking. Ter controle werd een coupe geplaatst. In doorsnede is duidelijk de grijze kern op te merken met een spits naar onder lopende insteekkuil (maximale diepte 40 cm). Vermoedelijk betreft het dan ook de restanten van een vergane boomwortel. Spoor 6 (sleuf 7) werd in de omgeving van spoor 5 aangetroffen. Dit spoor vertoont gelijkaardige eigenschappen qua kleur, vorm en vulling als spoor 5. Het spoor bevindt zich deels in de profielwand maar heeft vermoedelijk een diameter van 15 cm. Vermoedelijk betreft het ook hier de restanten van een vergane boomwortel. S008 (sleuf 7) bevindt zich in de directe omgeving van de Rulloop beek. Het spoor heeft een grijzige meer lemige textuur met een diameter van 20 cm. Ter controle werd dit spoor gecoupeerd en bleek het slechts een tweetal cm diep te zijn. Mogelijk betreft het spoor een gevolg van waterwerking.

Spoor 2 (sleuf 3) is onduidelijker van aard. In het vlak tekent het spoor zich vaag af met een witte insteekkuil met een grijswitte kern met houtskoolspikkels. Het spoor heeft een diameter van 65 op 55 cm en werd ter controle gecoupeerd. In doorsnede is een komvormige witgekleurde en gebioturbeerde insteek te zien met centraal een grijswitte kern. De maximale diepte van het paalspoor bedraagt 18 cm. Vondstmateriaal werd niet aangetroffen waardoor een datering uitblijft. Tevens betreft het een geïsoleerd spoor en werden er geen andere gelijkaardige sporen aangetroffen in de omgeving.

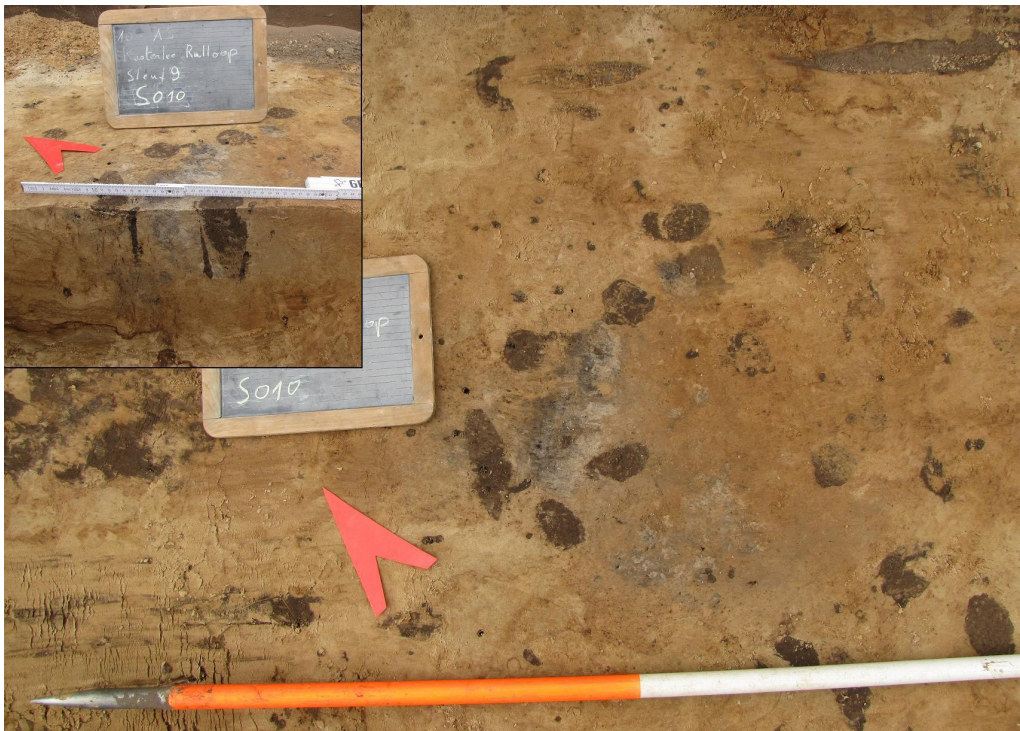
Spoor 7 (sleuf 7) is een langwerpige kuil met een diameter van 75 op 30 cm. In het vlak tekent het spoor zich af met een donkergrijswitte kleur met witte uitlogingsvlekken en houtskoolspikkels. In het vlak zijn duidelijk ook sporen te zien ten gevolge van waterwerking. Ter controle werd op dit spoor een coupe geplaatst. In doorsnede vertoont het een komvormige opbouw met een maximale diepte van 15 cm. Ook in de doorsnede zijn duidelijke inspoelingslensjes te zien (cfr. Afb. 7). De interpretatie van het spoor is enigszins onduidelijk. Mogelijk betreft het een geïsoleerde kuil of een restant van boomval. De witte uitlogingsvlekken wijzen eerder op een natuurlijke oorsprong. Vondstmateriaal werd niet aangetroffen waardoor een duidelijke interpretatie en datering uitblijft. Spoor 9 (sleuf 8) is gelijkaardig qua textuur, vulling en kleur als spoor 7. Het spoor bevindt zich gedeeltelijk in de profielwand en heeft een breedte van ongeveer 100 cm. Ook hier heeft het spoor een grijzige kleur met witte uitlogingsvlekken. Vermoedelijk betreft het dus een natuurlijke boomval. Vondstmateriaal werd ook hier niet aangetroffen.

Afb. 7: Zicht op spoor S007 sleuf 7 (vlak + coupefoto).

Spoor S010 bevindt zich in sleuf 9 op een tiental meter ten noorden van de vroegmiddeleeuwse waterput, die werd aangetroffen bij de bouw van de bibliotheek in 1992. Het spoor heeft in het vlak een donkergrijze kleur met lichtgrijs witte vlekken en houtskoolspikkels. Het spoor met een diameter van 25 cm werd sterk gebioturbeerd. In coupe is een grijs witte kern te zien maar door de hoge bioturbatiegraad zijn de aflijningen niet meer te bemerken (cfr. Afb. 8). Mogelijk betreft het een paalspoor van een onbepaalde datering door het ontbreken aan vondstmateriaal. Sleuf 10 bevond zich slechts enkele meter parallel aan sleuf 9. Hierin werden geen gelijkaardige sporen aangetroffen.

Op het einde van sleuf 6 werd nog de hoek aangesneden van een opgevulde bomkrater. Een lokale bewoner, die de Tweede Wereldoorlog (1940-45) als kind heeft meegemaakt, vertelde dat er toen een bom was ingeslagen vlak tegen de Rulloop beek en dat de krater nadien opgevuld werd met allerlei afval waaronder een geëmailleerde koffiekkan (cfr. Afb. 9).

Afb. 8: Zicht op spoor S010 sleuf 9 (vlak + coupefoto)

Afb. 9: Zicht op de opgevulde bomkrater op het einde van sleuf 6, vlak aan de Rulloop beek.

5 Besluit

Het onderzoek werd uitgevoerd in Kasterlee aan de Rulloop, gelegen tussen de Pastorijstraat (zuiden), Kapelstraat (oosten) en Kerkenheide (westen) (cfr. Afb. 1). Op het terrein wordt een academie voor woord en muziek en een buitenschoolse kinderopvang gebouwd samen met een sociale verkaveling met bijbehorende wegenis in opdracht van de Geelse Bouwmaatschappij en het Klein Landeigendom. Ook zal de Rulloop verlegd worden. De aanleg van de wegenis en de bouw van de academie, kinderopvang en woonhuizen hebben een nefaste impact voor het mogelijk aanwezige archeologische erfgoed.

In totaal werden 10 sleuven aangelegd op het terrein. Het merendeel werd aangelegd volgens een NZ-oriëntatie dwars op de Rulloop beek (sleuven 1, 2, 5, 6, 7 en 8). Waar het terrein deze oriëntatie niet toeliet werden NO-ZW - georiënteerde sleuven aangelegd (sleuven 3, 4, 9 en 10). In het westelijke deel stonden ook enkele bomen die niet mochten verwijderd worden, aangegeven met een rood lint. Hierdoor viel een zone van ca. 2000 m² weg waar slechts een kleine sleufje (sleuf 5) kon aangelegd worden.

Het onderzoek leverde 10 sporen op, waarvan het grootste deel een natuurlijk karakter heeft (boomvallen, boomwortels, ...). Enkele sporen zijn mogelijk van een antropogene aard maar kunnen door het ontbreken aan vondstmateriaal niet toegeschreven worden aan een bepaalde periode. Het betreft bovendien ook geïsoleerde sporen. Landschappelijk is het terrein lager gelegen dan de huidige Pastorij en bibliotheek waar een vroegmiddeleeuwse waterput werd aangetroffen. Vermoedelijk bevinden de archeologische sporen zich dan ook hier in het hoger en droger gelegen deel. Dit verklaart de beperkte aanwezigheid van archeologische sporen binnen het onderzochte gebied. Vermoedelijk werd het onderzochte terrein steeds gebruikt voor landbouwdoeleinden terwijl de echte bewoning meer naar het zuiden gelegen is in de omgeving van de kerk en de pastorij.

Andere archeologische sporen werden niet aangetroffen, waardoor een verder vervolg onderzoek niet noodzakelijk lijkt.

6 Lijsten

6.1 Literatuurlijst

Wouters, Werner, Brigitte Cooremans, Konjev Desender, Anton Eryvynck en Marc Van Strydonck 1995/96: *Archeologisch en ecologisch onderzoek van een vroegmiddeleeuwse waterput te Kasterlee*, in *Archeologie in Vlaanderen V*, pg 97-109.

Digitale bodemkaart van Vlaanderen, Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen, 2006.

[http://www.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/bodemkaart + kleurenorthowikipedia](http://www.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/bodemkaart+kleurenorthowikipedia)

6.2 Lijst van Afbeeldingen

Afb. 1:	Luchtfoto met aanduiding van het plangebied ten noorden van de Pastorijstraat (bron: Geo-Vlaanderen)	5
Afb. 2:	Locatie Kasterlee, gelegen in de Provincie Antwerpen (bron: wikipedia)	7
Afb. 3:	Aanduiding van het plangebied met de aanwezige bodemtypes (bron: AdAK).	9
Afb. 4:	Aanduiding van het plangebied (rood), Rulloop beek (blauw) en de twee voorkomende bodemtypes/zones.	9
Afb. 5:	Zicht op de bodemopbouw in zone 1 (Profiel 1 sleuf 1).	10
Afb. 6:	Zicht op de bodemopbouw in zone 2 (Profiel 4 sleuf 5).	11
Afb. 7:	Zicht op spoor S007 sleuf 7 (vlak + coupefoto).	15
Afb. 8:	Zicht op spoor S010 sleuf 9 (vlak + coupefoto)	16
Afb. 9:	Zicht op de opgevulde bomkrater op het einde van sleuf 6, vlak aan de Rulloop beek.	16

7. Bijlagen

Bijlage 1: Sporenlijst

Sporenlijst

Projectnaam: Kasterlee - Rulloop		Plaats: Kasterlee	Controle:
Projectnummer: 10 - AS - 20		Gemeente: Kasterlee	
Projectcode: KAS - 10 - Jaar: 2010		Toponiem: Rulloop	

Spoornr.	Sleuf	Coupe	TAW	Datering	Kleur	Bijmenging	Vondstnr	Samenstelling	Afmetingen (L x B x H; cm)	Interpretatie
S001	1	/	18,25	/	donkerbruin	/	/	lemig zand	? x 170 x ?	Natuurlijk (restant B-horizont)
S002	3	X	19,31	onbepaald	grijswit	HK	/	lemig zand	65 x 55 x 18	Vaag paalspoor spieker?
S003	4	X	19,16	/	grijswit	HK en Mangaan	/	lemig zand	60 x 45 x 12	Natuurlijk
S004	6	/	19,11	/	lichtbruingrijs	HK en Mangaan	/	lemig zand	75 x 75	Natuurlijk (boomval)
S005	7	X	19,01	onbepaald	donkergrijs	HK en Mangaan	/	lemig zand	15 x 15 x 18/45	Paalspoor ? Boomwortel? (i.v.m. S006)
S006	7	/	18,98	onbepaald	donkergrijs	HK en Mangaan	/	lemig zand	? x 15 x ?	Paalspoor? Boomwortel? (i.v.m. S005)
S007	7	X	18,73	onbepaald	donkergrijswit	HK	/	lemig zand	75 x 30 x 15	Kuil ? Boomval? (idem S009)
S008	7	X	18,67	/	(licht)grijs/donkergrijs	/	/	lemig zand	20 x 20 x 2	Natuurlijk Kuil ?
S009	8	/	18,9	onbepaald	donkergrijswit	HK	/	lemig zand	? x 100 x ?	Boomval? (idem S007)
S010	9	X	19,01	onbepaald	donkergrijs/ lichtgrijswit	HK	/	lemig zand	25 x 25 x 14	Paalspoor?

Bijlage 2: Vondstenlijst

Vondstenlijst

Projectnaam: Kasterlee - Rulloop		Plaats: Kasterlee
Projectnummer: 10 - AS - 20		Gemeente: Kasterlee
Projectcode: KAS - 10 - RUL	Jaar: 2010	Toponiem: Rulloop

Vondstnummer	Spoor	Sleuf	Materiaal	Datering	Determinatie
/	/	/	/	/	/

Bijlage 3: Fotolijst

Projectnaam: Kasterlee - Rulloop		Plaats: Kasterlee
Projectnummer: 10 - AS - 20		Gemeente: Kasterlee
Projectcode: KAS - 10 - RUL	Jaar: 2010	Toponiem: Rulloop

Naam	Sleuf	Spoor	Vlakfoto	Profiel	Aantal	Datum
Opge vulde bomkrater	6	/	X	/	2	27-29 juli 2009
Profiel 1	1	/	/	X	2	27-29 juli 2009
Profiel 2	1	/	/	X	2	27-29 juli 2009
Profiel 3	3	/	/	X	2	27-29 juli 2009
Profiel 4	5	/	/	X	1	27-29 juli 2009
Profiel 5	7	/	/	X	2	27-29 juli 2009
Profiel 6	7	/	/	X	2	27-29 juli 2009
Profiel 7	9	/	/	X	2	27-29 juli 2009
Profiel 8	9	/	/	X	2	27-29 juli 2009
S001	1	1	X	/	3	27-29 juli 2009
S002 coupe	3	2	/	X	1	27-29 juli 2009
S002	3	2	X	/	2	27-29 juli 2009
S003 coupe	4	3	/	X	3	27-29 juli 2009
S003	4	3	X	/	1	27-29 juli 2009
S004	6	4	X	/	3	27-29 juli 2009
S005 coupe	7	5	/	X	3	27-29 juli 2009
S005	7	5	X	/	1	27-29 juli 2009
S006	7	6	X	/	3	27-29 juli 2009
S007 coupe	7	7	/	X	3	27-29 juli 2009
S007	7	7	X	/	2	27-29 juli 2009
S008 coupe	7	8	/	X	3	27-29 juli 2009
S008	7	8	X	/	5	27-29 juli 2009
S009	8	9	X	/	1	27-29 juli 2009
S010 coupe	9	10	/	X	2	27-29 juli 2009
S010	9	10	X	/	1	27-29 juli 2009
Sleuf 1	1	/	X	/	3	27-29 juli 2009
Sleuf 2	2	/	X	/	3	27-29 juli 2009
Sleuf 3	3	/	X	/	3	27-29 juli 2009
Sleuf 4	4	/	X	/	3	27-29 juli 2009
Sleuf 5	5	/	X	/	2	27-29 juli 2009
Sleuf 6	6	/	X	/	8	27-29 juli 2009
Sleuf 7	7	/	X	/	8	27-29 juli 2009
Sleuf 8	8	/	X	/	3	27-29 juli 2009
Sleuf 9	9	/	X	/	4	27-29 juli 2009
Sleuf 10	10	/	X	/	5	27-29 juli 2009

Bijlage 4: Opgravingsplan

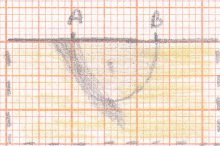
Plannenlijst

Projectnaam: Kasterlee - Rulloop		Plaats: Kasterlee	Controle:
Projectnummer: 10 - AS - 20		Gemeente: Kasterlee	
Projectcode: KAS - 10 - RUL	Jaar: 2010	Toponiem: Rulloop	

Plannummer	Omschrijving	Type
1	Algemeen sleuvenplan	PDF
2	Inplantingsplan + proefsleuven 1	PDF
3	Inplantingsplan + proefsleuven 2	PDF
4	Grondplan Kasterlee - Rulloop	DWG
5	Inplantingsplan + proefsleuven	DWG
6	Google Earth + sleuven	JPG
7	Google Earth + sleuven + kadaster	JPG

Bijlage 5 :Profieltekeningen

§002 (SLEUF 3)

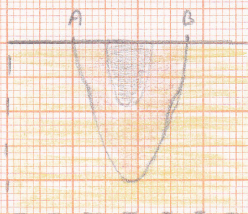

LGz (Wi) met HK
vage aflijning
gelichtend
kon vormig paalspoor
zandleem
dakering: onbepaald

§003 (SLEUF 4)

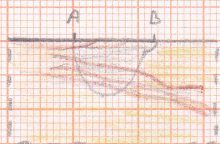
natuurlijk spoor \approx boomval/wortels
wit uitgelopen

§005 (SLEUF 7)

DGz kern met HK
(?) Bz in steek
zandleem
in verband met §006 (SLEUF 7)
paalspoor? boomwortel?
dakering: onbepaald

§007 (SLEUF 7)

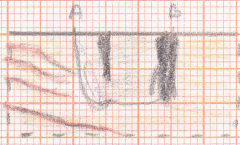

LGz DGz Wi met HK
sporen van waterwinning \approx horizontale bruinblauwe bandjes
zandleem
keultje? boomval?
dakering: onbepaald
gelijkaardig met §003 (SLEUF 8)

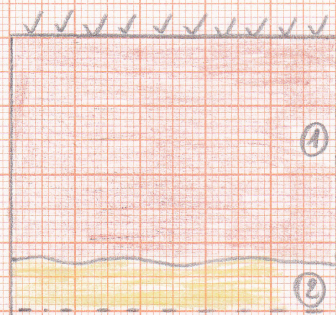
§008 (SLEUF 7)

natuurlijk spoor

§010 (SLEUF 2)

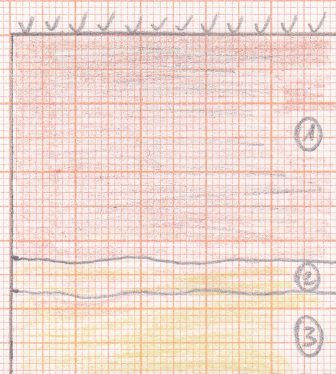

LGz Wi met HK
sterk gelichtend
zandleem
paalspoor?
dakering: onbepaald

PROFIEL 4 (SLEUF 5)

① A(p)1-horizont \rightarrow plaggendeek
DBr

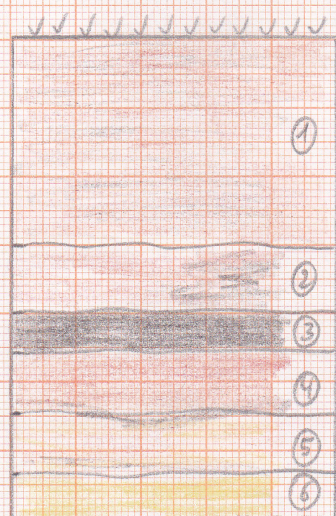
② G-horizont geel (matig) gelichtkleurend
zandkleem

PROFIEL 5 (SLEUF 7; Z-KANT)

① A(p)1-horizont \rightarrow plaggendeek
DBr(Gr)

② briekstukielangje

③ G-horizont geel (matig) gelichtkleurend
zandkleem

PROFIEL 6 (SLEUF 7; N-KANT)

① A(p)1-horizont DBr(Gr) BKaHK

② Vermengd laagje A(p)1 & A(h) \sim A(p)2-horizont

③ A(h)-horizont grünzwarz

④ B-horizont DBr met mangaanspijthels

⑤ overgang B-hor. naar G-hor. LBr met
inspelingslaagjes
↳ rulloop tek

⑥ G-horizont geel (matig) gelichtkleurend
zandkleem

PROFIEL 7 (SLEUF 9; NW-KANT)

① ① A(p)1-horizont DBr(Gr) met HK & BK

② ② Vermengde ploeglaag & C-horizont
↳ landbouwafvalresten
aspergecult (moestuintjes)

③ ③ C-horizont geel (matig) geloktuberd
zandkleem

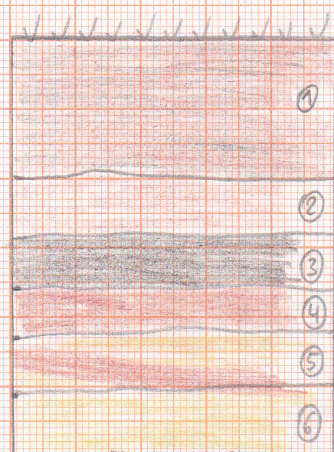
PROFIEL 8 (SLEUF 9; ZO-KANT)

① ① A(p)1-horizont DBr(Gr) met HK & BK
opgehoogde laag

② ② A(p)2-horizont DBr(Gr) met HK & BK
met bovenaan resten van graszoden
↳ oorspronkelijk loopvlak

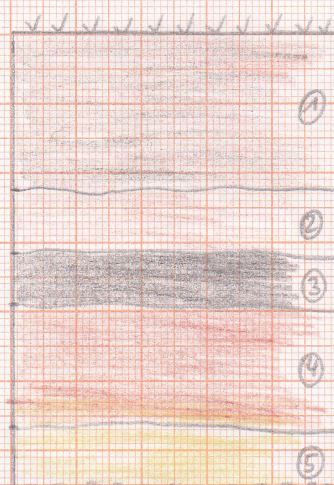
③ ③ C-horizont geel(oranje) (matig) geloktuberd
zandkleem

PROFIEL 1 (SLEUF 1)

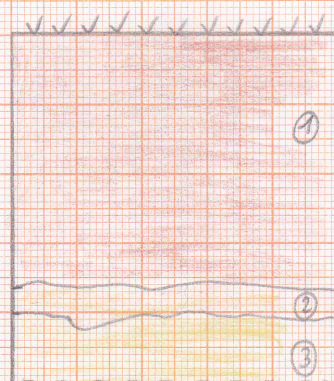
- ① A(p)1-horizont DBzGz BKxHK
- ② A(p)2-horizont DBz BKxHK
- ③ A(k)-horizont oorspronkelijke humeuze bovengrond
grijszwart
- ④ B-horizont Aansluitingshorizont DBz
met mangraanspijkeels
- ⑤ overgang B naar C-horizont met inspoelingslaagjes
- ⑥ C-horizont geel matig gelichtbreed
zandleen → Rulloop beek

PROFIEL 2 (SLEUF 1)

- ① A(p)1-horizont DBz(Gz) BKxHK
- ② A(p)2-horizont DBz geultek BKxHK
- ③ A(k)-horizont grijszwart
- ④ B-horizont DBz
met onderaan inspoelingslaagjes → Rulloop beek
- ⑤ C-horizont geel matig gelichtbreed
zandleen

PROFIEL 3 (SLEUF 3)

- ① A(p)1-horizont → plagerdek
DBz
- ② bodembaklaagje
- ③ C-horizont geel (matig) gelichtbreed
zandleen

Bijlage 6: CD-ROM / DVD met rapport, foto's en bijlagen

Colofon

Auteur: Maarten Bracke
Redactie: Maarten Bracke
Veldwerk: Maarten Bracke
Sophie Van Heymbeeck

Archaeological Solutions bvba
Paardenstraatje 3, 2800 Mechelen
Telefoon +32 (0) 496 27 79 41
Fax +32 (0) 15 330 990
info@archaeological-solutions.be
www.archaeological-solutions.be
